

glasilo

vrhovnega sveta

leto LXXXIV januar–marec 2008

400

Pascual Chávez

VZGAJAJMO Z DON BOSKOVIM SRCEM

Razlaga vezila za leto 2008

Pascual Chávez V.
Vzgajajmo z don Boskovim srcem
Razlaga vezila za leto 2008

GVS 400

Naslov izvirnika
Educhiamo con il cuore di Don Bosco
v: Atti del Consiglio Generale (Glasilo vrhovnega sveta)
leto LXXXIV, januar–marec 2008, št. 400
Atti del Consiglio Generale je uradni organ animacije
in obveščanja za salezijansko družbo

Prevedel: prof. Stane Okorn SDB
Uredil: Marjan Lamovšek SDB
Računalniški prelom: Marko Suhoveršnik SDB

Izdal in razmnožil: Salezijanski inšpektorat, Ljubljana
Namesto rokopisa za člane salezijanske družbe
Ljubljana, 2008

Pascual Chávez

VZGAJAJMO Z DON BOSKOVIM SRCEM

Razlaga vezila za leto 2008

Predragi sobratje!

Ob koncu leta 2007, ko smo se zavzemali za pospeševanje življenja po vzoru našega Gospoda, ki »ljubi življenje«, in ob začetku novega leta 2008, ki se odpira pred nami kot »leto Gospodove milosti«, se obračam na vas z don Boskovim srcem.

Od zadnjega pisma, v katerem sem vam predstavil pokrajino Afrika-Madagaskar, sem bil zelo zaposlen z obiski inšpektorij Združenih držav in vizitatorije Kanade v septembru; vizitatorije Zahodna Afrika ob 25. obletnici prihoda salezijancev v Nigerijo, oktobra pa vizitatorij Zambija in Mozambik, nazadnje pa še inšpektorije Srednji vzhod, čemur je meseca novembra sledil obisk v Argentini.

K temu moram prišteti še nekaj pomenljivih dogodkov: ob koncu septembra je odšla na pot 138. misijonska odprava, 28. oktobra je bila beatifikacija španskih salezijanskih mučencev, 11. novembra pa beatifikacija Zefirina Namuncurája.

Ti dve beatifikaciji sta bili nekak sklep celotnega šestletja, saj smo ga začeli z beatifikacijo treh svetnikov dejavne ljubezni (pomočnik Artemij Zatti, duhovnik Alojzij Variara in s. Marija Romero) in so nov poziv, da bi gojili globoko krščansko življenje, k čemur nas je vabil Janez Pavel II. ob začetku tega tretjega tisočletja.

Medtem ko mučenci usmerjajo našo pozornost na pismo o evharistiji, saj ni evharistije brez mučeništva in ne mučeništva brez evharistije, pa Zefirin uteleša svetost kot sad delovanja Svetega Duha in salezijanskega vzgojnega nauka. Nikakršnega dvoma ni, da so se misijonarji, ki jih je poslal don Bosko, naučili ustvarjati enako duhovno in vzgojno izkušnjo, kot so jo doživljali v Valdoccu, in so v njej vzgajali svetnike. Menim, da ni boljše spodbude za novo vezilo, ki vam ga podajam tukaj.

Kot ste mogli spoznati iz naslova in iz prejšnjih obvestil, bi rad obrnil svojo pozornost ne toliko na naslovnike vzgojnega dela, ampak naravnost na vas, dragi vzgojitelji in vzgojiteljice, ki se čutite kot Jezus, da vas je posvetil in poslal Sveti Duh, da bi oznanjali blagovest, osvobajali sužnosti, vračali vid in podarjali leto milosti tistim, ki jim je namenjeno vaše vzgojno delo (gl. Lk 4,18-19). Vezilo za leto 2008 je namenjeno izrecno članom vzgojno-pastoralnih skupnosti, vzgojnim skupnostim, pastoralnim svetom in drugim v širni salezijanski družini. S tem vezilom bi rad utrdil našo identiteto kot vzgojiteljev in osvetlil salezijansko vzgojno ponudbo, poglobil vzgojno metodo, osvetlil cilje naših nalog in zavest o dejstvu, da v družbi upada zanimanje za vzgojo.

Mi smo bili poklicani prav k temu poslanstvu. Evangeljski odlomek iz sv. Luka, s katerim sem hotel predstaviti letošnje vezilo, opredeljuje naš vzgojiteljski poklic v don Boskovem slogu. V salezijanskih konstitucijah sta bili izbrani prav ti dve vrstici, ki navdihujeta »naše vzgojno-pastoralno služenje«.

Jezus je ob začetku svojega javnega delovanja v besedilu preroka Izaija, ki ga je prebral v nazareški shodnici, spoznal svoje mesijansko poslanstvo in zatrdil pred svojimi someščani: »Danes se je to pismo izpolnilo, kakor ste slišali« (Lk 4,21).

Ta »danes« Jezus nadaljuje v našem vzgojnem poslanstvu. Tudi mi smo bili maziljeni s Svetim Duhom pri krstu in smo bili napoteni k mladim, da jim oznanimo veselo vest življenja, ki nam ga podarja Jezus, da bi ga pospeševali in razvijali ob vzgoji, ki naj mlade in revne osvobodi vsakega nasilja in zapostavljanja. Zapostavljanje jih ovira pri iskanju resnice, odprtosti za upanje, smiselnem in veselem življenju in pri gradnji lastne svobode.

Vezilo za leto 2008 nadaljuje misli iz vezil prejšnjih let. Življenje je veliki dar, ki nam ga je Bog zaupal kot »seme« z namenom, da bi sodelovali z njim ter ga spodbujali v rasti, da bi obrodilo sadove. Seme mora »pasti v dobro zemljo«, v kateri bo moglo vzkliti in obroditi sad. Ta zemlja je družina, zibelka življenja in ljubezni, prednostni kraj za počlovečenje. Družina veselo in hvaležno sprejema dar življenja in pripravlja naravno ugodno okolje za njegovo rast in njegov razvoj. Toda, kakor se dogaja pri semenu, ni dovolj samo dobra prst. Potrebna je kmetovalčeva skrb, da zaliva, okopava, pomaga pri rasti. Kmetovalec, ki življenju pomaga pri razvoju, je vzgojitelj. Glede

tega je dejal don Bosko: »Ker ni nehvaležne in nerodovitne zemlje, ki ne bi po potrpežljivem delu prej ali slej prinesla sadov, tako je tudi s človekom; prava duhovna prst, čeprav jalova in nerodovitna, prej ali slej rodi poštene misli, nato krepostna dejanja, če ravnatelj (vzgojitelj) z gorečimi molitvami doda Božji roki svoje napore pri gojenju, da tako postane rodovitna in lepa« (MB V, 367).

Naj tukaj ponovim, kar sem že ob drugih priložnostih dejal. Letošnje vezilo nima namena dodajati kakšne nove teme, kakor da bi prejšnja bila dokončno sklenjena in dana v arhiv. Je bolj kakor delo na polju, ki zahteva dolge čase, določena opravila, skrbno obdelovanje in zlasti veliko požrtvovalnost in ljubezen. V tem primeru gre za boljše obdelovanje: kultura, se pravi obdelovanje po možu in ženi. Tako letošnja tema nadaljuje misel lanskega leta o družini in življenju.

To je torej vezilo za leto 2008:

**Vzgajajmo z don Boskovim srcem
za celovit razvoj življenja mladih,
posebno še najbolj ubogih in zapostavljenih,
pospešujoč njihove pravice.**

Ob začetku razlage tega duhovnega in letnega pastoralnega programa, kar hoče biti to vezilo, vas spominjam na pomenljiv poziv p. Duvalleta, ki je bil skozi dvajset let sodelavec abbé Pierra pri prevzgoji mladih, namenjen nam salezijancem: »Imate ustanove, zavode, oratorije za mlade, imate pa en sam zaklad: don Boskovo vzgojno metodo. V svetu, kjer mladi doživljajo izdajstva, izčrpanost, pretepanje in izkoriščanje, vam je Gospod zaupal vzgojno metodo, kjer ima prvo mesto spoštovanje mladih, njihove veličine in njihove krhkosti in njihovega dostojanstva Božjih otrok. Ohranjajte jo, prenavljajte jo, pomlajajte jo, bogatite jo z modernimi odkritji, prilagajajte jo tem bitjem dvajsetega stoletja in njihovim dramam, ki jih don Bosko še ni mogel poznati. Toda, za Božjo voljo, ohranjajte jo! Spreminjajte vse, izgublajte, če je potrebno, vaše zavode, vendar ohranjajte ta zaklad, gradite v srcih način, kako ljubiti in reševati mlade, ki je don Boskova dediščina.«¹

¹ AA.VV. »Don Boskov vzgojni sistem med staro in novo pedagogiko«, Dokument evropskega simpozija o don Boskovem vzgojnem sistemu, LDC Torino 1974, str. 314.

Težko bi našli bolj roteč klic, kot je ta. Zavedajoč se veličine našega vzgojiteljskega poklica in daru, ki smo ga prejeli z don Boskovim vzgojnim sistemom, ki je prava »vzgoja srca«, si hočemo prizadevati za uresničenje teh preroških besed tega zgovornega pričevanja.

Konkretno hoče vezilo poudariti naslednje:

- temo salezijanskega pedagoškega nauka in preventivnega sistema kot odgovor na potrebo po poglobitvi in izobraževanju nas vzgojiteljev, da ne bi izgubili njegovega bogastva;
- močan prispevek, ki ga lahko ponudimo z vzgojo, da damo odgovor na številne izzive življenja in družine;
- pospeševanje človečanskih pravic, zlasti pravic mladoletnih, kot pot za pozitivno vključevanje našega vzgojnega prizadevanja v vse kulture.

1. VZGAJATI Z DON BOSKOVIM SRCEM

Vzgjajati z don Boskovim srcem pomeni za vzgojitelja, da najprej goji in na zunaj pokaže »razum, vero in ljubeznivost«. Iz ljubeznivosti naj naredi diamantno konico, tj. praktično uresničevanje tistega, kar predlagata vera in razum. Živeti moramo preventivni sistem, ki je ljubezen, ki spodbuja k vračanju ljubezni (K SDB 20), z *obnovljeno navzočnostjo med mladimi*, z iskreno in resnično bližino, s soudeležbo, s spremljanjem, v slogu salezijanske asistence. Potrebna je prenovljena izbira zlasti v prid najrevnejši in ogroženi mladini, ugotoviti njihove vidne in skrite stiske, pri tem pa izkoristiti pozitivne sile vsakega mladega človeka, tudi takega, ki ga je življenje najbolj prizadelo, in storiti vse, kar je mogoče, za njihovo vzgojo.

»Don Bosko je kazal ljubezen do takih fantov s konkretnimi in ustreznimi dejanji. Zanimal se je za njihovo celotno življenje in skušal uganiti njihove najnujnejše in najbolj skrite potrebe. Trditi, da je njegovo srce v celoti bilo za mlade, pomeni, da je vsa njegova oseba, srce, volja, telesna moč in vse njegovo bitje bilo usmerjeno v njihov blagor, da je pospeševal njihovo celovito rast in želel njihovo večno zveličanje. Biti mož srca je za don Boska pomenilo biti ves predan blagru svojih fantov in jim posvetiti vse svoje moči »do zadnjega diha.«²

Da bi razumeli slovit don Boskov izraz »vzgoja je stvar srca in samo Bog je njegov Gospodar« (MB XVI, 447)³ in da bi torej razumeli preventivni sistem, moramo, po moje, poslušati enega najbolj znanih strokovnjakov o svetem vzgojitelju: »Don Boskova pedagogika je identična z vso njegovo dejavnostjo; je celotno delovanje z njegovo osebnostjo; ves don Bosko je dokončno povzet v njegovem srcu.«⁴ V tem je njegova veličina in skrivnost njegovega vzgojiteljskega uspeha: don Bosko je znal uskladiti oblast in ljubeznivost, ljubezen do Boga in do mladih.

² P. RUFFINATO, *Vzgjajamo z don Boskovim srcem*, v: »Note di Pastorale Giovanile«, št. 6/2007, str. 9.

³ Gl. J. BOSKO, *Kazni, ki se uporabljajo v salezijanskih zavodih*, v: P. BRAIDO, *Don Bosco educatore. Scritti e testimonianze*, LAS, Roma 1992, str. 340.

⁴ Gl. P. BRAIDO, *Prevenire non reprimere. Il sistema educativo di Don Bosco*, LAS, Roma 1999, str. 181.

1.1. Poklic in pot posvečenja

Salezijanska sposobnost prilagajanja času in inkulturiranja v najrazličnejše razmere ter odgovarjanja na vedno nove potrebe in vedno novo pričakovanje mladih je nedvomno v izvirni don Boskovi svetosti.

Posrečena povezava osebnih darov in takratnih razmer je pripravila don Boska, da je postal »oče, učitelj in prijatelj mladine«, kot ga je l. 1988 razglasil Janez Pavel II.: njegov prirojeni dar, da je našel stik z mladimi in si pridobil njihovo zaupanje, duhovniška služba, po kateri si je pridobil globoko spoznanje človeškega srca, in učinkovita izkušnja Božje milosti pri razvoju mladega človeka, praktični čut za uresničevanje spoznanja v preprostih oblikah in dolgo bivanje med mladimi so mu pomagali, da je začetno spoznanje pripeljal do polnega razvoja.

V kali vsega je **poklicanost**. Za don Boska je služenje mladim bilo velikodušen odgovor na Gospodov klic. Povezava med svetostjo in vzgojo glede nalog, zatajevanja in izražanja ljubezni je izvirna poteza njegove podobe. Don Bosko je svet vzgojitelj in vzgojitelj za svetost.

Iz te povezave je nastal »sistem«, to je skupek spoznanj in praktičnih uresničenj, ki bi ga lahko razložili v znanstveni razpravi, prikazali v filmu, zapeli v pesnitvi in predstavili v glasbenem muzikalu. Gre za dogodivščino, ki je pritegnila navdušene sodelavce in fante navdihovala s sanjami.

Njegovi gojenci, za katere je vzgoja tudi bila poklic, so ta sistem ponesli v najrazličnejše kulturne razmere in preoblikovali v najrazličnejše vzgojne pobude, v skladu s potrebami mladih naslovnikov.

Ko pregledujemo osebno don Boskovo življenje ali zgodovino kake njegove ustanove, nam vstajajo nekatera vprašanja. In danes? Koliko njegovi uvidi še veljajo? Koliko njegove praktične rešitve lahko pomagajo pri reševanju težav, ki so za nas skoraj nepremostljive: dialog med generacijami, možnost predajanja vrednot, prenos stvarne vizije itn.?

Ne bom našteval razlik med don Boskovimi in našimi časi. Gotovo obstajajo, in to gotovo ne majhne – na vseh področjih: mladina, družine, navade, način mišljenja o vzgoji, v družbenem življenju, v verski praksi. Če je težko razumeti dogajanje v preteklosti in ga zvesto poustvariti, je toliko težje ponovno ga oživiti in uresničiti v praksi v popolnoma drugačnih razmerah.

In vendar smo prepričani, da je to, kar se je zgodilo don Bosku, trenutek milosti, poln življenjske moči, v katerem so navdih, ki jih starši in vzgojitelji lahko uporabijo v sedanosti; da so to pobude za razvoj kot kralji, ki čakajo, da poženejo v rast.⁵

1.2. Preprečevalna ljubezen

Eno od sporočil, ki jih moramo zbrati, se tiče seveda **preventivnosti (preprečevanja)**, njegove nujnosti, njegove koristi, njegove pomembnosti in torej s tem povezane odgovornosti. Danes je preprečevanje še veliko nujnejše, saj opažamo vedno jasnejša in alarmantna dejstva, in nikakor ni zastarelo, če ga danes sprejmemo kot načelo v razvoju naše družbe. Na žalost to ni prevladujoča kultura. Nasprotno!

In vendar preprečevanje stane manj in rodi več sadov kot samo ogibanje stranpotem in vračanje na pošteno pot. Večini mladih namreč pomaga, da jih obvaruje pred negativnimi izkušnjami, ki ogrožajo telesno zdravje, duševno zorenje, razvijanje sposobnosti in večno srečo. Pomaga jim razvijati najboljše energije, čim bolj izkoristiti bistvene stopnje vzgoje in povrniti tiste, ki so zašli, že po prvih korakih morebitnih stranpoti. To je bil don Boskov sklep po izkušnji s fanti po zaporih in z mladimi delavci po gradbiščih.

Preprečevanje s policijsko prisilo, da bi obdržali red v družbi, je pri njem postalo notranja in temeljna vzgojna vrednota. Bilo je preventivno zaradi takojšnjega poseganja, pa tudi zaradi vsebine in načina. Moralo je predvideti negativne razmere in navade, tako materialne kot duhovne. Hkrati je moralo pomnožiti pobude, ki usmerjajo še zdrave človekove sile proti privlačnim in dobrim načrtom. Prepričan je bil, da je srce mladega človeka, vsakega mladega človeka, dobro in da obstaja celo pri najbolj nesrečnih seme dobrega. Naloga modrega vzgojitelja pa je, da ga odkrije in razvija. Treba je, je menil don Bosko, ustvariti splošne pozitivne razmere v družini, pri prijateljih, v ponudbah in znanju, ki bodo spodbujale samozavest, širile spoznavanje stvarnega sveta, dajale smisel življenja in veselje do poštenega ravnanja.

⁵ Gl. P. BRAIDO, *Prevenire non reprimere. Il sistema educativo di Don Bosco*, LAS, Roma 1999, str. 391.

Dovolj bi bilo, če bi pomislili samo na zgodbo Mihca Magoneja, »generala pri igrah« na železniški postaji v Carmagnoli. Njemu je don Bosko najprej ponudil prijateljstvo, potem domače vzgojno okolje v valdoškem oratoriju, nato pa še svoje strokovno vodstvo (»Dragi Magone, bi mi izkazal majhno uslugo ... bi mi dovolil, da bi bil za trenutek gospodar nad tvojim srcem«). Na koncu mu je pomagal srečati se z Bogom, najti smisel življenja in postati vzor za takratno in današnjo mladino.

Eden od problemov današnjih družbenih razmer je pomanjkljiva vzgojna ponudba. Ne pride do vseh, kriva je, da mnogi zaidejo na ulico, ne doseže mladih v njihovih razmerah. To čutijo tisti, ki nimajo vseh sposobnosti ali ne utegnejo držati koraka z drugimi. Da bi obrzdali ta pojav z raznovrstnimi preventivnimi ukrepi in pripravili ustrezno vzgojo, je potrebna skupna odgovornost in skupno prizadevanje s strani družin, političnih organov, socialnih ustanov in določenih vzgojnih uradov, cerkvenih skupnosti in naporov posameznikov.

Vzgoja, zlasti prizadetih mladih, ni toliko problem zaposlovanja in strokovne usposobljenosti, marveč v glavnem vprašanje poklica. Don Bosko je bil karizmatik in pionir. Obšel je zakonodajo in prakso. Ustvaril je vse tisto, kar je povezano z njegovim imenom, kamor ga je gnal visok socialni čut, vendar čisto iz lastne pobude kot sad poklica. Gotovo tudi danes zahteve niso drugačne: izkoristiti razpoložljive sile, pospeševati vzgojne poklice in podpirati načrte za pomoč mladim.

Preventivna učinkovitost vzgoje tiči v njeni kakovosti. Zapletenost v družbi, mnogovrstnost ponujenih pogledov in sporočil, ločitev različnih okolij, kjer poteka življenje, so postavile v nevarnost tudi vzgojo. Ena od teh je razdrobljenost vsebin, ki jih ponujajo, in način, s katerim te vsebine sprejemajo. Živimo od tablet, tudi miselnih. *Geslo* postaja vzorec za sporočila.

Druga nevarnost je selekcija predlogov pač po lastnih prednostnih izbirah: gre za subjektivizem. *Optional - Izbira* je iz trgovine prešla v življenje. Vsi poznamo velika nasprotja, ki jih je treba spraviti v sklad: osebni dobiček in solidarnost, ljubezen in spolnost, časen vidik in čut za Boga, pretirana ponudba informacij in težave, kako bi jih ovrednotili, pravice in dolžnosti, svoboda in vest.

Don Boskovo merilo je bilo razvijati tisto, kar mlad človek nosi v sebi, kot pobudo ali pozitivno željo in ga povezati s kulturno dediščino, sesta-

vljeno iz vidikov, navad, verovanj, in mu dati možnost za globoko izkušnjo vere. Vključevati ga je treba v družbeno stvarnost, katere aktivni član naj se počuti prek dela, odgovornosti za skupno blaginjo in prizadevanja za mirno sožitje. On je to izrazil s preprostimi stavki, ki so jih mladi lahko razumeli in si jih prisvojili: »dobri kristjani in pošteni državljani«, »zdravje, preudarnost in svetost« (trikratni S - *sanità, sapienza, santità*), »razum in vera«.

Osebne koristi, ki so si jih pridobili z vzgojo, so imele za cilj njihovo družbeno vrednotenje v obliki solidarnosti in kritičnega presojanja; življenje s poštenim napredovanjem v tem svetu je bilo povezano z duhovno, nadnaravno in krščansko razsežnostjo; izobraževanje in strokovno usposabljanje sta bila povezana v enotno krščansko gledanje na stvarnost, v oblikovanje vesti in v odprtost do medčloveških odnosov

Da don Bosko ne bi zapadel v utopični maksimalizem, je začel tam, kjer je bilo mogoče glede na razmere, v katerih so živeli mladi, in na razmere, ki jih je imel na razpolago vzgojitelj. V njegovem oratoriju so igrali, so bili sprejeti, so se ustvarjali odnosi, so prejeli verski pouk, so se učili brati in pisati, so se učili delati, so bila postavljena pravila obnašanja v družbi, so razmišljali o pravicah obrtnikov in jih skušali izboljšati.

Danes lahko obstaja šolanje, ki ne upošteva življenjskih problemov. Nad tem se mladi pritožujejo. Lahko obstaja strokovna priprava, ki se ne briga za etično in kulturno razsežnost. Lahko obstaja vzgoja, omejena na trenutni učinek, ki pa se ne spoprijema z bivanjskimi vprašanji.

Če sta življenje in družba postala zapletena, se oseba z eno samo razsežnostjo, brez zemljevida in kompasa, lahko izgubi ali postane odvisna. Oblikovanje uma, vesti in srca je potrebno bolj kot kdaj prej.

»*Punctum dolens* – boleča točka« današnje vzgoje je komunikacija: med generacijami zaradi hitrih sprememb, med osebami zaradi počasnih odnosov, pa tudi med ustanovami in naslovniki zaradi različnega pojmovanja vsakokratnih ciljev. Komunikacija, pravijo, je zmedena, motena, izpostavljena dvoumju zaradi skrajnega hrupa, zaradi mnogih sporočil in pomanjkanja skladnosti med poročevalcem in prejemnikom. Iz tega se porajajo nesporazumi, molk, le delno poslušanje, pogodbe o nenapadanju, da bi bili bolj mirni. Tako je težko svetovati drže, priporočati vedenje in prenašati vrednote.

1.3. Govorica srca

Tudi govorica srca se je od don Boskovih časov naprej nemalo spremenila. Vendar je podal navodila, ki so sicer preprosta, a prepričljiva, če jih znamo pravilno uporabiti. Eno takih navodil je »*Imeje fante radi*«. »Več boste dosegli,« beremo v tako imenovanem 'pismu o kaznih', »z ljubeznivim pogledom in s spodbudno besedo kakor z očitanjem« (MB XVI 444).⁶

Ljubiti jih pomeni sprejeti jih take, kot so, uporabiti zanje svoj čas, pokazati pripravljenost in veselje, da z njimi delimo njihove okuse, njihove teme, dokazovati zaupanje v njihove sposobnosti in tudi prenašati tisto, kar je samo občasno in priložnostno, na tihem odpuščati tisto, kar je bilo neprostovoljnega, sad spontanosti in nezrelosti. Don Boskova misel je bila tale: »Vsak fant ima kak svoj nevaren dan, saj jih imate tudi vi. Gorje, če jim ne bi skušali pomagati, da bi jih prestali čim hitreje in brez očitkov« (MB XVI 445).⁷

Obstaja beseda, ki danes ni več toliko v rabi, ki pa jo salezijanci ljubo-sumno ohranjamo, saj povzema tisto, kar je don Bosko sprejel in nasvetoval za vsak vzgojni odnos: **ljubeznivost**. Njen vir je ljubezen, kot jo prikazuje evangelij in po njej vzgojitelj spozna Božji načrt v življenju mladega človeka in mu pomaga, da se ga zave in ga uresniči z enako osvobajajočo in veliko-dušno ljubeznijo, s kakršno si ga je zamislil Bog. Ljubeznivost je spoznana in izražena ljubezen.

Ljubeznivost poraja čustvo, ki se razodeva po meri mladega človeka, posebno najrevnejšega; je zaupljiv pristop, prvi korak in prva beseda, je spoštovanje, ki ga dokažemo z razumljivimi gestami, ki vzbujajo zaupanje, vlivajo notranjo gotovost, podpirajo voljo za prizadevanje in napor za premagovanje težav.

Tako dozoreva, čeprav ne brez težav, odnos, na katerega je treba biti pozoren, ko načrtujemo uveljavitev don Boskovih misli v naših razmerah. Ta odnos zaznamuje prijateljstvo, ki raste vse do očetovstva.

Prijateljstvo se pogloblja z izrazi domačnosti in se z njimi tudi hrani. Ob ugodnem času se rodi zaupljivost. Zaupljivost pri vzgoji pomeni vse, kajti

⁶ Gl. J. BOSKO, *Kazni, ki se uporabljajo v salezijanskih zavodih*, v: P. BRAIDO, *Don Bosco educatore. Scritti e testimonianze*, LAS, Roma 1992, str. 335.

⁷ Gl. J. BOSKO, *Kazni, ki se uporabljajo v salezijanskih zavodih*, v: P. BRAIDO, *Don Bosco educatore. Scritti e testimonianze*, LAS, Roma 1992, str. 336.

šele v trenutku, ko mladi človek odpre vrata svojega srca in nam zaupa svoje skrivnosti, moremo vzbuditi medsebojno sodelovanje. Prijateljstvo za nas se kaže v zelo konkretni stvari: **asistenca**.

Ne moremo dojeti pomembnosti salezijanske asistence iz pomena, ki ga besedi pripisujeta sedanji slovar ali govorica. Izraz je skovan iz izkušnje in napolnjen z izvirnimi pomeni in uporabami. Vsebuje željo, da bi bili z mladimi: »Med vami se počutim dobro!« To je telesna navzočnost tam, kjer se zadržujejo mladi, si izmenjavajo izkušnje ali načrtujejo; hkrati pa je moralna moč s sposobnostjo razumevanja in spodbujanja; je tudi usmerjanje in svetovanje v skladu s potrebami posameznikov.

Asistenca dosega raven vzgojnega očetovstva, ki je več kot prijateljstvo. Je čustvena in verodostojna odgovornost, ki ponuja vodstvo in življenjski pouk, zahteva pa disciplino in red.

Kaže se predvsem v tem, da *znamo govoriti na srce*, na osebni način, saj le tako dosežemo to, kar zaposluje misel mladega človeka in se odkriva pomembnost dogodkov iz njihovega življenja, prikazujemo vrednoto vedenja in čustvovanja ter se dotaknemo globine njihove vesti.

Ni treba govoriti veliko, marveč neposredno, ne vznemirjeno, vendarle jasno. V don Boskovi vzgojni izkušnji imamo dva primera takega govorjenja: »večerni govori«, beseda za lahko noč, beseda, namenjena vsem, ki je ob koncu dneva povzela vse, kar se je tisti dan dogajalo, in »besedica na uho«, ki jo je don Bosko izrekel med odmorom temu ali onemu. To so trenutki, ki se tičejo konkretnih in neposrednih dogodkov in dajejo vsakdanjo modrost za reševanje. Skratka, pomagajo živeti in učijo umetnost življenja.

Prijateljstvo, asistenca in očetovstvo ustvarjajo **družinsko ozračje**, kjer so vrednote razumljive in zahteve sprejemljive. Tako se začrtuje meja med pomanjkanjem dobrih predlogov in oblastnostjo, ki tvega, da ne bo imela vpliva, čeprav bo dosegla formalne rezultate; meja med vplivanjem, ki ne pušča prostora za svobodno izražanje, in vzgojno umikanje, ki si ne prizadeva izročiti vrednot; meja med tovarištvom in odraslo odgovornostjo.

Izražanje *don Boskovega očetovstva* se je dogajalo v razmerah, ki jih je zaznamoval vzorčni značaj patriarhalne družine. Njena vloga je služila kot oporna točka za vse vrste avtoritete: civilne, podjetniške ali vzgojne. Vse je bilo »domače – družinsko«: vzgoja, podjetje, gospodarstvo. To je bilo neizpodbitno načelo, da je vzgojitelj moral privzeti »očetovsko podobo«.

Tudi za nas ima družinska domačnost svoj nenadomestljiv pomen: je ljubezen, ki daje življenje in se čuti odgovorno za razvoj, ljubi iskreno, iz srca, govori ustrezno razmeram, čaka na dozorevanje, dovoljuje avtonomijo in z veseljem pričakuje povratek.

Preprečevanje, predlaganje in odnosi se sestavljajo v »mladinsko« okolje. Mladi hočejo izražati svojo življenjsko moč, tisto, kar čutijo, sprejemajo in uresničujejo od znotraj. Mladi se morajo izkazati v odgovornosti, v uresničevanju vrednot, ki jih izrekajo, v solidarnosti in v samoupravljanju.

Za salezijanskega vzgojitelja »vzgojni prostor« za spoznanje mladega ni načelno v psihološkem testu, ampak **dvorišče**, kjer se mlad človek izraža spontano. Vzgojno srečanje ni v glavnem tisto formalno, marveč priložnostno, spontano. Rast mladega človeka je v spoštovanju norm in učljivosti od vzgojitelja, še pogosteje pa v sposobnosti vesele soudeležbe pri pobudah in življenju, ki potekajo sredi skupine, v mladinski skupnosti, kjer imajo vzgojitelji nemajhno nalogo, da motivirajo, spodbujajo, odpirajo prostore in pospešujejo ustvarjalnost.

Ustanove, ki se še danes ravna po don Bosku, prikazujejo značilnosti, ki jih je on dajal svojim okoljem. Skušajo dati odgovor na potrebe mladih s konkretnim in če le mogoče celostnim programom: poučevanje, bivalni prostori, vzgoja za delo in prosti čas. Pridružujejo tudi odrasle, zlasti če pripadajo ljudskim slojem ali želijo pomagati mladim. Te ustanove so »odprte« in ne izključujejo nikogar. Delujejo v mreži, v povezavi z institucijami, območjem, ljudstvom in oblastmi.

Danes čutimo nujno po »prostorih« za mlade: majhne, srednje in velike. Naj veljajo za zgled diskoteke in skupine. Mladim preti zlo samote, ki je izvor mnogih zablod. Vzgojna analiza je pravilno ugotovila, ko je brez togosti razlikovala med institucionalnimi prostori, ki so organizirani z določenim ciljem, in življenjskimi prostori, odprtimi za spontano izražanje, za iskanje smisla, za načrtovanje, za ustvarjalnost: obvezni prostori in prostori po prosti izbiri; strogo določeni prostori in prostori za življenje. Prostor, kot si ga je zamislil don Bosko, je sinteza obeh: tako se v teku vsakdanjega življenja premaguje razklanost, zaradi katere trpi vzgoja.

2. SKRB ZA CELOSTEN RAZVOJ MLADIH

Ko je don Bosko videl razmere, v katerih so živeli mladi, se je odločil za vzgojo. Je slog vzgoje, ki preprečuje zlo z zaupanjem v dobro, ki ga v srcu nosi vsak mlad človek, ki razvija svoje sposobnosti z vztrajnostjo in potrpežljivostjo, ki gradi osebno identiteto vsakogar. Vzgoja oblikuje trdne osebnosti, aktivne in odgovorne državljane, osebe, odprte za življenjske in verske vrednote, može in žene, ki bodo sposobni živeti s smislom, veselo, odgovorno in strokovno. Je vzgoja, ki postaja prava duhovna izkušnja, ki zajema moč v »ljubezni Boga, ki s svojo previdnostjo prehiteva vsako ustvarjeno bitje, ga spremlja s svojo navzočnostjo in ga odrešuje tako, da ji daje svoje življenje« (K SDB 20). Uresničevati v današnjih razmerah to don Boskovo izbiro zahteva privzeti si nekatere temeljne izbire.

2.1. Medsebojno zaupanje pri vzgoji

Naša doba kaže, da zaupa v vzgojo. Zato si prizadeva, da bi jo razširila na vse ljudi. Skuša jo nenehno prilagajati izzivom, ki nastajajo v svetu dela, znanja in družbene ureditve. Prepušča jo vedno bolj specializiranim ustanovam. Osredinja jo na kulturno komunikacijo, na znanstveno informiranje in na poklicno pripravo. Odgovornost zanjo je vedno bolj razdeljena med družino, socialne ustanove in državo.

Tako je vzgoja postala družbeni pojav, priznana pravica in želja vsakega posameznika. Vprašanja, ki se tičejo vzgoje, so postala problemi vseh. Zanj se zanimajo vodilni sloji, voditelji podjetij, splošen državljani in javno mnenje. Dejansko gre za priznanje edinstvene vrednote in osrednje vloge osebe pri razvijanju kulture, družbenega življenja in samih proizvodnih procesov.

Tudi Cerkev se ni prav nič manj zanimala zanjo in je ponujala smernice tudi na tem področju. Njen poseg v vzgojo je odločilnega pomena v mnogih razmerah bodisi glede širjenja bodi glede kakovosti. Notranji odnos med evangelizacijo in vzgojo sili Cerkev, da si privzame vzgojo ne le kot dodatno obveznost, marveč kot samo srce svojega poslanstva. Čuti se in hoče biti vzgojiteljica človeka.

Najvišji izraz te naloge so svetniki vzgojitelji, ki so iz vzgojne naloge napravili prednostno izbiro Boga, vsakdanje uresničevanje ljubezni do ljudi

in pot lastnega posvečenja. Za njimi pa stojijo ustanove in cerkvena gibanja, za katere pomeni vzgoja poslanstvo in slog.

Don Bosko in salezijanska družina sta tudi med temi cerkvenimi gibanji, ki jim je dal navdih kak svetnik. Želijo dati odgovor na globoke želje ljudi, zlasti revnejših, se vključiti v trenutne zgodovinske razmere in sprejeti vabilo za novo evangelizacijo.

2.2. Znova začeti pri zadnjih

Kljub temu splošnemu zaupanju v vzgojo imamo vendar vtis, da glede nje obstaja razlika med željami in možnostmi, med izjavami in izpolnitvijo, med nameni in uresničenjem, med priznано pravico in zagotovljeno pravico. To opažamo zlasti v nekaterih primerih.

Prvi klic, ki mu moramo prisluhniti, je klic, ki se dviga od tam, kjer manjkajo najmanjše usluge in nujne osnove za vzgojo. Ob začetku tretjega tisočletja se vzgojna puščava ne krči, ampak veča.

Možnosti za vzgojo se dramatično manjšajo po mnogih pokrajinah po svetu tako absolutno ali relativno glede na večanje prebivalstva. Notranji spori, propad ustanov, propadli in požrešni uradi, družbeno in politično ubožoanje so vzrok vedno večje nerazvitosti, katere prva žrtev je mladina.

Možnosti za vzgojo se krčijo celo v naprednejših družbah. Ne zadostnost se kaže v razpršenosti šolskega sistema, v pomanjkanju družinske podpore, v najrazličnejših oblikah stranpota, v nezaposlenosti mladine, v prezgodnjem težaškem delu, ki je pogostokrat povezano s kriminalom.

Iz teh razmer vstaja silen klic. Treba si je deliti osnovne dobrine vzgoje, posvečati pozornost, čas in vire moči v prid tistih, ki jo danes pogrešajo v posameznih družbah in v svetovnem merilu.

Družina, kot je naša, ki je iz revnih napravila svojo dediščino in je vložila ogromno sredstev v afriško celino, ne sme prezreti tega pojava, četudi bi bilo treba napraviti kakšno preroško gesto.

2.3. Nova vzgoja

Sodobno navdušenje za vzgojo, ki sicer na svetovni ravni pomeni pozitivno dejstvo, ni brez dvoumnosti glede temeljnih odločitev in praktičnih smernic.

Vzgajati, kot smo rekli, pomeni pomagati vsakomur, da postane v polnosti oseba z oblikovanjem vesti, z razvojem inteligence in z razumevanjem lastne usode. Okoli tega središča se zbirajo problemi in se srečujejo različna pojmovanja vzgoje.

Danes opažamo neke vrste neuravnoteženost med svobodo in etičnim čutom, med oblastjo in vestjo, med tehničnim in družbenim napredkom. Tako neravnotežje se pogostokrat kaže z drugimi izrazi: tekmovanje po »imeti« in zanemarjanje »biti«, želja po imeti in nesposobnost deliti z drugimi, porabništvo, ne da bi ocenjevali vrednote.

Gre za polarnost, nabito z energijami, če jih človek zna sestaviti. Te energije lahko rušijo, če spremenimo lestvico vrednot, zlasti če glavno vrednoto zanikamo ali zakrivamo. Strukturni dejavniki, kulturni tokovi in oblike življenja lahko močno potiskajo vse v eni smeri. Vzgoja bo vedno zahtevala pozitivno držo razločevanja, predlaganja in prerošva. Naj navedem nekatere od teh polarnosti, na katere moramo obračati pozornost, da bomo lahko prenovili našo vzgojno ponudbo.

2.3.1. Zapletenost in svoboda

Mnogi so mnenja, da živimo v skrajno zapletenem svetu glede na to, kaj je dobro in kaj slabo. Sociologi govorijo o zapletenosti, o družbenih in kulturnih razmerah, kjer obstaja veliko sporočil in veliko govoric, s katerimi se prenašajo ta sporočila, veliko pojmovanj življenja, ki so temeljnega pomena, različne in avtonomne agencije, ki ta pojmovanja razširjajo, mnogi in nezdružljivi interesi, ki jih v to silijo. Ne obstaja pa oblast, ki bi bila sposobna z avtoriteto predlagati in vplivati, da bi sprejeli skupen pogled na svet in na človeško življenje, sistem moralnih norm, gledanje na življenje in »seznam« skupnih vrednot.

Seveda so v takih razmerah vzgojni sistemi težko uresničljivi. Odrasli ne čutijo, da imajo v posesti trdno kulturno dediščino. Nadalje je malo časa, da bi jo izročili naprej, številni pa so posegi od zunaj. Zato je tisto, kar zmorejo podati naprej, hitro obrabljeno. Paket vzgojnih ponudb mnogih ne privlači in ga ne razumejo v celoti. Sposobnost novih ponudb je majava.

Posledica, ki jo vsi opažajo, zlasti še mladi, je težava, kako naj bi se orientirali v mnogih spodbudah, problemih, vizijah in ponudbah. Različne razsežnosti življenja se jim kažejo zmedene in težko jih je sprejeti kot vrednoto.

Slabotnost kulturne komunikacije v družini, v šoli, v družbi, v verski ustanovi vzbuja težave pri načrtovanju lastnega življenja. To se kaže v težavah pri reševanju problemov in frustracij, v težavnem sprejemanju in ohranjanju dolgoročnih odločitev, v odlašanju življenjskih izbir, v neuspešnem spoznanju vzorcev identifikacije, ki jih ponuja družba.

Vzgojni problem identitete ni nov. V vseh dobah so se morali mladi spoprijemati z njim, da bi se zavedeli svojega bivanja in se pozitivno vključili v družbo.

Nove pa so razmere, v katerih se danes pojavlja ta problem. Prepletajo se namreč različni dejavniki, ki hkrati prikazujejo pozitivne in negativne lastnosti. Na eni strani obstajajo številnejše ponudbe in večja svoboda. Zdi se, kot da govorijo mladim: »Izberi in naredi si sam.« To je obljuba samostojnosti in zagotovilo samouresničenja, vendar v osami. Pomanjkanje danes ne velja za svobodo, marveč za zavedanje in odgovornost, za podporo in spremljanje.

Zato človek hitro naleti na lastne meje in na ovire, ki jih postavlja poindustrijska družba: konkurenca in selekcija na vseh področjih, trg dela, podaljšanje odvisnosti, óženje prostora javnega pripadanja, pomanjkanje drugačne izbire, ki bi mu bila dostopna.

To poraja občutek nestalnosti, da so mladi še bolj ranljivi ob raznih manipulacijah, ki v naši družbi deluje po različnih kanalih. Postopki prepričevanja, usmerjeni na kupovanje proizvodov, določajo mnoge prednostne izbire ne samo proizvodov, marveč tudi vzorcev: tip moškega in ženske, podoba lepote in sreče, lestvica vrednot, oblike obnašanja in družbeno umeščanje.

2.3.2. Subjektivnost in resnica

Pojav subjektivnosti je eden izmed ključev za razumevanje sedanje kulture. Vezana je na spoznavanje posebnosti vsake osebe in vrednot njenih izkušenj in notranjosti. Zahtevajo jo tiste skupine, ki so se dolgo časa čutile »predmet« zakonov, vsiljevanja identitete in družbenih dogovorov, ki so jim onemogočale, da bi se izrazili. Subjektivnost, prepuščena lastnim silnicam, ne glede na resnico, družbo in zgodovino, se ne more uresničiti.

Privatizacija in subjektivna izdelava se bolj kaže v etiki in v oblikovanju vesti. Bolj prijazen, a ne edini zgled je primer spolnosti. Na tem področju so padle družbene kontrole in včasih tudi družinske. Obstaja javna toleranca

in pravica do različnih izbir. Še več, tisk, literatura in gledališke predstave pogostokrat povečujejo greh in kažejo stranpota kot posledico različnih razmer. Zametajo vsako etično razsežnost, tudi zgolj človeško, v javnih radijskih in televizijskih programih. Skrbijo samo, kako bi živeli spolnost na najbolj uživaški način in varen pred tveganjem za telesno ali psihično zdravje. Zametavajo prvine, ki bi človeku zagotavljale smisel in dostojanstvo.

Pomanjkanje smisla za resnico vlada tudi v ekonomski in družbeni dejavnosti. Pogostokrat se ravna po merilih, ki so jih opazili v lastnem okolju in s soglasjem najmočnejših. Ne ustrezajo vedno obči blaginji in ne ciljem gospodarstva in družbe.

Kvaliteto vzgoje ogroža večanje neravnotežja med možnostjo izbiranja in oblikovanja vesti, med resnico in osebo. Treba je usmerjati razumevanje zgodovinskega pomena lastnih izbir, da bi uravnotežili divjo subjektivnost, dosegli objektivno trdnost stvarnosti in vrednot.

2.3.3. Koristi posameznika in solidarnost

Zapletenost in subjektivizacija vplivata na pravo razmerje med iskanjem lastnih koristi in solidarno odprtostjo za druge.

Poznali smo dobo, ko so mislili, da je mogoče organizirati svobodno in pravično družbo, ki bo z zakoni in strukturami poskrbela za blaginjo vseh. Mnogi mladi so se navduševali za spremembe družbe in za osvoboditev narodov. Priprava na politične službe je bil del človeške izobrazbe in življenja po veri; pomenila je znamenje zrele odgovornosti in velikodušnega idealizma.

Potem je nastopila zima utopij, padec ideologij in z njim kolektivnih načrtov, moralni problem in nasprotje med ustanovami. Politični spopadi so se sprevrgli v prepire. Politika je postala javen prepir in ni bila v zgled. Potem je sledil upad njene pomembnosti in nenaklonjenost do nje ter majhna udeležba. Upadlo je praktično gledanje na občo blaginjo in ni je zamenjalo kako drugo, ki bi bilo bolj organsko in preizkušeno. Nasprotno, ponujali so samo »drobtinice« medsebojne socialne dobre volje.

Mi danes živimo v »tržni« dobi tako v miselnosti kot v družbenem okviru. Trenutno se širi individualistično pojmovanje družbenosti. Na družbo gledajo kot na vsoto posameznikov, od katerih vsakdo išče svojo osebno

korist, potešenje svojih potencialno neomejenih potreb. Prednost imajo individualne želje in pravice.

V tej nenehni napetosti po zadovoljevanju umetnih potreb postajajo ljudje gluhi za temeljne in pristne potrebe. Ideali družbene pravičnosti in solidarnosti postajajo prazne formule, ki jih imamo za neuresničljive.

Torej ni neutemeljen sklep mnogih, ki v tržnem gospodarstvu vidijo glavno moralno, kulturno in pravno oviro za rast solidarne miselnosti pri odraslih in pri mladih, pa naj bo na narodni ali mednarodni ravni.

2.4. Zorenje vere pri mladih v teh razmerah

Zapletenost, subjektivnost in individualistično pojmovanje osebe vplivajo na zorenje vere pri mladih, ki je dejansko odprtost, občestvo in sprejemanje življenjske stvarnosti in zgodovine.

Čuden vtis ustvarjata dva pojava. Obstaja zelo razširjena vernost, ki hodi po najrazličnejših poteh. Ustreza iskanju smisla v družbi, ki jim ga ne daje, in negotovega pojmovanja druge razsežnosti življenja, ki ostaja neizražena. Hkrati z njo opažamo pomanjkanje temeljev in objektivne motivacije in torej prelom med versko izkušnjo, pojmovanjem življenja in etičnih odločitev. Tudi verske resnice so skrčene na mnenja. Prenašanje vere postaja problematično, še bolj pa postaja problematično delo njenih posameznih služabnikov ali predstavnikov. To zlorablja v selektivni obliki.

Obstaja manjšina, ki pogloblja, okuša in zori krščansko izkušnjo in jo izraža v veri, v cerkvenem čutu in družbenem prizadevanju. Obstaja tudi veliko število mladih, ki se, potem ko so slišali oznanilo, oddaljujejo od vere brez obžalovanja. Doba verskega oblikovanja se je podaljšala.

Vse to obarva vero z močnim subjektivizmom. Brez povezave s konkretnimi dogodki odrešenja postaja skrajno krhka, neke vrste porabniška dobrina, od katere si vsakdo lahko izbere, kar mu je všeč. Primerjamo jo tako z drugimi vidiki življenja in misli, ki se oblikujejo avtonomno. Nevarnost ločitve med življenjem in vero, med vero in kulturo je danost, v kateri živimo vsi in v kateri raste današnja mladina. In to v času, ko Cerkev kaže močna znamenja skupinske življenjske moči, socialnega prizadevanja in misijonarskih pobud.

2.5. Odgovor salezijanske družine

Kakšne odgovore na te silne klice lahko mladi pričakujejo od salezijanske družine? Kakšne energije lahko obudimo?

Danes se pojavlja vedno več vrst vzgojiteljev, posebno poklicnih. Kakor obstajajo neformalni vzgojitelji, ki nimajo posebne naloge in niso poklicno izobraženi, tako obstajajo razglašeni in skriti izobraževalni postopki (kurikuli). V središču vzgojnega procesa stoji vedno bolj, kot sodnik, oseba, ki izbira in po svoji volji obdeluje stvari, ki so ji predložene ali ki jih odkriva sama. Manj kot kdaj prej lahko vzgojo prepustimo komur koli, ki misli, da ima možnost kontrolirati ves vzgojni postopek. Kot vzgojitelje nas na skrivaj imenujejo mladi, ko nam dopuščajo dostop do njihove inteligence in do njihovega srca, kadar hočejo od nas slišati besedo ali sprejeti gesto, ki jo imajo za vredno glede na smisel njihovega življenja. Odgovornost lahko pade na vsakogar ob vsakem času.

Vpliv vzgojiteljev, ki so bili določeni za vzgojno nalogo, ali tisti, ki so jih izbrali vzgajanci, je odvisen od treh dejavnikov: verodostojnost ponudbe glede na razmere, v katerih mlad človek živi, pristnost pričevalca in sposobnost komunikacije.

Za odrasle je to izziv: izražati usmeritev in predlog, ne da bi se izogibali zapletenosti in zahtevam subjektivnosti, ne da bi se dali poenotiti z drugimi. To vključuje odprtost za pozitivne stvari, usidranje v točke, od katerih človeško življenje zajema svoj smisel in sposobnost razločevanja. To so trije vidiki, ki bi jih morala salezijanska družina posebej gojiti.

2.5.1. Vračanje k mladim z večjo usposobljenostjo

Don Bosko je med fanti izdelal svoj slog življenja, svojo pastoralno in pedagoško dediščino in svojo duhovnost. Izključno zavzemanje za mlade je za don Boska vedno bilo stvarno, tudi takrat, ko zaradi posebnih razlogov ni mogel biti z njimi in kadar njegovo delovanje ni bilo neposredno v prid mladim in ko je trmasto branil svojo ustanoviteljsko karizmo pred pritiski cerkvenih oblastnikov, ki niso bili prav poučeni. Salezijansko poslanstvo je predanost, »prednostna ljubezen« do mladim. Taka prednostna ljubezen je v začetnem stanju bila Božji dar, ki ga moramo s svojo razumnostjo in s svojim srcem naprej razvijati in izpopolnjevati.

Pravi salezijanec nikoli ne zapusti področja mladine. Salezijanec je tisti, ki do dna pozna mlade: njegovo srce bije tam, kjer bije srce mladih. Salezijanec živi zanje, se ukvarja z njihovimi problemi, oni so smisel njegovega življenja: delo, šola, srčna povezanost z njimi, prosti čas. Salezijanec je tisti, ki mlade pozna tudi iz teorije in bivanjsko, da lahko spozna njihove prave potrebe in ustvari mladinsko pastoralo, ustrezno potrebam časa.

Da bi naše poslanstvo rodilo sadove, mora biti povezano z »vozli« da-
našnje kulture, z vzorci mišljenja in trenutnimi vedenjskimi navadami. Smo pred ogromnimi izzivi, ki zahtevajo resno analizo, ustrezno kritično presojo ter poglobljeno kulturno primerjavo. V takih razmerah daje vzgojna komunikacija prednost nekaterim kanalom.

Prvi se tiče delitve interesov in raziskav namesto vnaprej izdelanih rešitev; dialoga za vsako ceno namesto delnih informacij; prosojnosti ali stvarnih razlag namesto polovičnih resnic.

Mladi bi si radi ustvarili pravi pogled na svet, zato poslušajo, reagirajo, ponotranjajo in eksperimentirajo. Počutijo se, kot da bi bili na tržnici, kjer lahko vidijo ceno in kakovost ponujenega blaga. Vzamejo pa le tisto, kar jim je všeč. Pričevanju in besedam, ki izžarevajo luč in upanje, bodo prisluhnili.

Vzgojitelj prihodnosti bo tisti, ki bo znal usmerjati med mnogovrstnimi sporočili in vidiki proti izbiri vrednot in meril, ki bodo sposobna podpirati nenehno rast. Prav pri vzgoji za vrednote bo moral pritegniti bolj k aktivnemu sodelovanju osebe kot pa k mirnemu in vdanemu sprejemanju njegovih nasvetov.

Zahteve je treba predstaviti pogumno. Opustiti moramo prilagajanje neposrednim vprašanjem, ki prikrajšajo osebo za obzorja in ga potisnejo v narcistično (vase zaverovano) pozicijo.

Odgovornost je namreč glavna energija za razvoj osebe. Le-ta mora ponotranjati vzgojne ponudbe prek izkušnje in razmišljanja ter tako izdelati lastne sklepe. Samo če mlad človek postane subjekt in ne le objekt vzgojnega delovanja, se ponudbe usidrajo v njegovo vest in postanejo trdna dediščina za življenje.

Nato obstaja še druga ključna prvina za vzorce komunikacije: okolje. Danes ljudje ocenjujejo tako imenovane »življenjske prostore« poleg tradicionalnih vzgojnih ustanov. Le-te vplivajo po strukturah, programih, vlogah in predpisih. Niso pa zadostni, da bi dali odgovore na vprašanja o smislu in

o odnosih, ki jih mladi izražajo. Življenjski prostori pa dajejo prostor spontanosti, ki je obrnjena k pozitivnim stvarjem, svobodni medsebojni delitvi, prijateljstvu, medsebojnemu sprejemanju, fantaziji, simboličnemu jeziku in načrtom. Lahko si samo želimo, da bi tako nastale družine, krščanske skupnosti, zavzete skupine, kraji mladinskega srečanja in šola.

Ko se obračam na salezijansko družino, je prav, če vas spomnim, da je don Bosko bolj po intuiciji kot po teoretičnem znanju ustvaril celosten komunikativni sistem: oratorij, okolje, prepojeno s spontanostjo in svobodnim izražanjem, kjer so bile vloge priznane, neformalni odnosi, kjer so se izmenjavali programi, redno ponujeni vsem, in prostor za osebno ali skupinsko ustvarjalnost.

V prvem oratoriju v Pinaridijevi hiši so veljali, tako kot si je zamišljal don Bosko, nekateri uvidi, ki jih bodo postopno privzeli med globlje veljavne prvine humanistično krščanskega nauka:

- prilagodljiva struktura kot delo za povezavo med Cerkvijo, civilno družbo in mladinskimi ljudskimi sloji kot »most«;
- spoštovanje in vrednotenje ljudskega okolja;
- vera, ki je postavljena za temelj vzgoje po nauku katoliške vzgoje, ki si ga je pridobil v okolju konvikta (kjer je nadaljeval teološki študij);
- dinamično prepletanje med verskim izobraževanjem in človeškim razvojem ali tudi zблиževanje med vzgojo in med vzgojo za vero in povezovanje med vero in življenjem;
- prepričanje, da je izobraževanje bistveno sredstvo za razsvetljenje mišljenja;
- vzgoja kakor tudi kateheza, ki se razvija v vseh med seboj združljivih izrazih, kljub pomanjkanju časa in sredstev: opismenjevanje tistih, ki niso nikoli imeli priložnosti hoditi v šolo, iskanje delovnega mesta, asistenca med tednom, razvoj skupinskih dejavnosti ...;
- polna zaposlitev in vrednotenje prostega časa;
- ljubeznivost kot vzgojni slog in še splošnejše kot slog krščanskega življenja.

Tako zasnovan oratorij je za nas še naprej »formula«, ki jo skušamo uporabiti v katerih koli razmerah ali vzgojni strukturi.

2.5.2. Ponoven zagon »poštenega državljana«

Razmislek o *družbeni pomembnosti vzgoje*, ki ga je zmožel že don Bosko, čeprav ga še ni v polnosti uresničil, bi moral spodbujati ustvarjanje izrecnih izkušenj družbenega prizadevanja v najširšem smislu. To predpostavlja globoko razmišljanje na teoretični ravni zaradi razširjanja vsebin človeškega, mladinskega in ljudskega napredka in različnosti antropoloških, teoloških, znanstvenih, zgodovinskih in metodoloških spoznanj tako na ravni izkušnje in delovnega razmišljanja posameznikov in skupnosti. Na salezijanski ravni je že 23. VZ govoril o »družbeni razsežnosti karitativnega dela in vzgoje mladih za udeležbo v politiki. Salezijanci smo to okolje do sedaj malo zane-marjali in ga nismo dovolj poznali.«⁸

Vzgojna navzočnost na družbenem področju obsega tele stvarnosti: vzgojno občutljivost, vzgojno politiko, vzgojno kakovost družbenega življenja in kulturo.

Kdor je resnično zavzet za vzgojno razsežnost, bo skušal vplivati s političnimi sredstvi, da bi jo upoštevali v vseh okoljih: od urbanizacije do turizma, do športa in radiotelevizijskega sistema, kjer imajo pogostokrat prednost tržna merila.

Potem obstaja poseben vidik vzgojne in mladinske politike. Treba je obuditi zanimanje in se truditi, da ne bi na zadnje mesto prišle rešitve nekaterih nujnih zadev, kot na primer široka preventivna akcija, kakovost celovitega vzgojnega sistema, ustrezna popestritev vzgojnih možnosti v skladu s potrebami subjektov, ekonomska enakost, ponovna pridobitev tistih, ki so doživeli spor pri vzgojnem procesu.

Slog družbenega življenja in politične prakse nadalje sam po sebi pomeni veliko vsakdanjo šolo, iz katere se odrasli in mladi na tihem učijo. Skoraj nič ne koristi, če vzgojne ustanove skušajo vzgajati za zakonitost, če v javnem življenju mirne vesti vladajo druga merila, saj nazadnje le-ta oblikujejo naše prepričanje in obnašanje. Težko je vcepiti v dušo čut za pravičnost, če v javni upravi vlada korupcija in kompromis. Težko je učiti spoštovanje osebe, če v političnih razpravah prevladuje medsebojno nezaupanje, prevara in prepirljivost. Vzgoja, družbeno sožitje in politična praksa sestavljajo enoto, za katero bi moral tisti, ki bi v eni izmed teh hotel napraviti kvaliteten skok, vložiti veliko energije, da bi spremenil druge.

⁸ Gl. 23. VZ, 203-210; 212-214.

Končno je v korenini vzgoje, družbenega sožitja in politične prakse kultura. Ona pripravlja motivacije in prenaša pomene, ki naj na tihem prodirajo v vest, in postavlja zakone za obnašanje. Da bi se ukoreninila kaka vrednota, niso dovolj pobude, četudi številne, niti velikodušne, dobro navdihnjene osebe. Treba je dodati zorenje splošne miselnosti. Kultura se ne tiče samo privatnih namenov in predlogov, ampak sistematične in racionalne uporabe energij, s katerimi skupnost razpolaga. Včasih obstaja razkorak med dejavnimi posamezniki in kolektivno miselnostjo, med osebnimi in družbenimi pobudami ter med prakso in njenimi temelji, zaradi česar je eno človekova želja, drugo pa vsakdanja stvarnost, ki se ji človek mora podvreči.

2.5.3. Ponoven zagon »dobrega kristjana«

Isto bi morali reči za ponoven zagon »dobrega kristjana«. Don Bosko, ki ga je razjedala gorečnost za duše in je dojel dvoumnost in nevarnost družbenih in moralnih razmer in oporekal njihovim predpostavkam, je našel nove oblike za upiranje zlu s pičlimi kulturnimi, ekonomskimi in drugimi močmi, s katerimi je razpolagal.

Kako aktualizirati don Boskovega »dobrega kristjana«? Kako ohraniti danes človeško-krščansko celovitost načrta pri formalno in pretežno verskih in pastoralnih pobudah proti novim težnjam po združevanju in izključevanju? Kako bi preuredili tradicionalno versko vzgojo v vzgojo, ki bo živel z lastno identiteto na večverski, večkulturni in večnarodni način? Kako ravnati ob pogledu na trenutno preseganje tradicionalne vzgoje za pokorščino, prilagojeno neke vrste ekleziologiji, za uveljavljanje vzgoje za svobodo in odgovornost, ki teži k zgradbi močne osebnosti, ki bo sposobna za svobodno in zrelo odločanje, odprta za medosebno komunikacijo, aktivno vključena v družbene strukture, v drži nekonformizma (brez prilagajanja), vendar konstruktivno kritična?

Gre za to, da odkrijemo in pomagamo živeti zavestno človekov poklic in resnico osebe. In prav v tem verni ljudje lahko dajo svoj najdragocenejši prispevek.

Le-ti namreč vedo, da človekovo bivanje in odnose opredeljuje dejstvo, da so ustvarjeni, kar pa ne pomeni podrejenosti in odvisnosti, ampak zastonjsko in ustvarjalno Božjo ljubezen. Človek dolguje svoje življenje daru.

Postavljen je v odnos z Bogom, on pa mu ljubezen vrača. Njegovo življenje ne najde smisla zunaj tega odnosa. »Onkraj«, ki ga pojmuje in si ga nedoločno želi, je Absolutno, ne tuje in abstraktno absolutno, ampak izvir njegovega življenja, ki ga kliče k sebi.

V Kristusu resnica, ki jo razum sprejema le nepopolno, najde svoje popolno razsvetljenje. On s svojimi besedami, posebno pa še v moči svoje človeško-božanske narave, v kateri se razodeva zavest Božjega Sina, odpira osebo polnemu razumevanju sebe in svoje usode.

V Njem smo postali otroci in poklicani, da kot taki živimo v zgodovini. To je resničnost in dar, katerega smisel moramo postopoma odkrivati. Poklic Božjih otrok ni luksuzni dodatek, zunanja dopolnitev za človekovo uresničenje. Je pa preprosta dopolnitev, nujen pogoj pristnosti in polnosti, zadovoljitev temeljnih zahtev, od katere je odvisna njegovala ustvarjena struktura.

Kdor vzgaja – roditelj, prijatelj ali animator – ohranja živo zavest, da je priča in spremljevalec v tem odkrivanju možnosti življenja, ki povezuje zavest s svojim virom in svojim ciljem, ki razvija življenje in predvsem pripravlja sogovornika in znamenje Božje navzočnosti.

Obstaja dialog med vsakim mladim človekom in tistim, kar se mu doda od zunaj, tistim, kar nastaja v njegovi notranjosti in kar odkriva kot imperativ, milost ali smisel. Postopoma si pridobiva zavedanje samega sebe, izdeluje podobo bivanja, v katerega vlaga svoje moči in išče svoje možnosti.

Vzgojitelji, pa naj bodo strokovno usposobljeni ali ne, so poklicani, da ponudijo vse, kar imajo za potrebno, in upajo na prihodnost, ki je še ne poznajo. Zanimajo se za negotovo človeškost, ki raste. V njej bo namreč sprejet Bog in v moči rasti se bo pokazala vedno večja jasnina. Če se stvari razvijajo po najboljši poti, bodo pomagale ohranjati v zgodovini »človeški rod«, tiste, ki se čutijo v sinovskem odnosu do Njega in bodo ustvarjali žive kraje njegove navzočnosti.

3. POSPEŠEVATI ČLOVEKOVE PRAVICE POSEBNO PRI MLAJŠIH

Smo dediči in nosilci vzgojne karizme, ki skuša pospeševati **kulturo življenja** in **spremembo struktur**. Zato moramo pospeševati človekove pravice. Zgodovina salezijanske družine in njeno naglo širjenje tudi v kulturnih in verskih okoljih, ki so daleč od tistih v prvih časih, priča, kako je don Boskov preventivni sistem pot do pristopa, ki zagotavlja vzgojo mladih v kakršnih koli razmerah, in izhodišče dialoga za novo kulturo pravic in solidarnosti. Če upoštevamo dostojanstvo vsakega človeka in enakost njegovih pravic, lahko bolje razumemo številne razloge, zaradi katerih se Cerkev prednostno odloča za uboge.

S tega vidika moramo brati in aktualizirati don Boskov opomin prvim misijonarjem: »Skrbite zlasti za bolnike, otroke, stare in reveže in pridobili si boste Božji blagoslov in naklonjenost ljudi.«⁹ Za salezijance je vzgoja za človekove pravice zlasti pri mladoletnikih prednosten način za uresničevanje preventive, celostnega človekovega razvoja, graditve pravičnejšega in bolj zdravega sveta v najrazličnejših razmerah. Govorjenje o človekovih pravicah nam odpira pot za dialog in za vključevanje naše pedagogike v različne kulture po svetu.

3.1. Človekove pravice in dostojanstvo osebe

Človekove pravice so pravice, ki pripadajo vsakemu posamezniku kot človeškemu bitju; niso odvisne od rase, vere, jezika, rojstnega kraja, starosti ali spola. To so temeljne, splošne, nedotakljive in neodtujljive pravice. Niso statična stvarnost, marveč se nenehno razvijajo. Civilne in politične pravice, ki so se pojavile ob času francoske revolucije (1789), so se porodile iz zahtev vrste temeljnih svoboščin, ki so bile nedostopne za širše sloje ljudstva: pravica do življenja, do telesne neokrnjenosti, do svobode misli, do vere, do izražanja, do zbiranja in do sodelovanja v politiki. Ekonomske, družbene in kulturne pravice so bile uzakonjene s Splošno izjavo o človekovih pravicah l. 1948: pravica do izobrazbe, do dela, do doma, do zdravja itn. Obstajajo

⁹ J. BOSKO, *Spomini misijonarjem*, v: P. BRAIDO, *Don Bosco educatore. Scritti e testimonianze*, LAS, Roma 1992, str. 206.

nadalje pravice do samoodločbe, do miru, do razvoja, do ekološkega ravnotežja, do kontrole nad narodnimi bogastvi, do varovanja okolja. Končno obstajajo pravice, vezane na spoštovanje človeka, na področje genetskih zlorab, bioetike in novih tehnik družbenega obveščanja.

Zavedati se moramo, da je polno spoštovanje človekovih pravic predvsem naša odgovornost. Na žalost je kršenje človekovih pravic na dnevnem redu in očitno je, da sredstva in obstoječe preventive ne zadoščajo, da bi jih odpravili. Vendar moramo tudi v takih razmerah delati za spoštovanje človeške osebe.

Cerkveni nauk zatrjuje, da je pravilno razlaganje in učinkovito varstvo pravic odvisno od antropologije, ki obsega celotno konstitutivno razsežnost človeške osebe. Vse človekove pravice morajo namreč ustrezati bistvu dostojanstva človeške osebe. Nanašati se morajo na zadovoljitev njenih bistvenih potreb, na uresničevanje njenih svoboščin, na njene odnose z drugimi osebami in z Bogom. So splošne, obstoječe v vseh človeških bitjih brez izjeme glede časa in kraja. Temeljne resnice namreč pripadajo človeškemu bitju kot osebi, vsaki osebi in vsem osebam, moškim in ženskam, otrokom ali ostarelim, bogatim in revnim, zdravim in bolnim.

3.2. Salezijansko poslanstvo in pravice mladih

V govoru, ki sem ga imel na rimskem kapitolu 27. novembra 2002 na temo »Preden bo prepozno, rešimo fante in dekleta, ki so prihodnost sveta«, sem skušal prikazati preventivni sistem z vidika pospeševanja posameznega fanta in dekleta, ki ga je treba vzgojiti, osvoboditi v celovitosti njegovega življenja v smislu krščanske antropologije, vendar s točnim ciljem za preoblikovanje družbe, da na svetu ne bo več zapostavljenih. Predvsem sem predstavil preventivni sistem z vidika odgovornosti, ki jo morata fant ali dekle zavestno sprejeti. Tako se iz predmeta zavarovanosti, saj ima svoje potrebe, spremeni v odgovorno osebo, saj ima pravice in priznava vse pravice drugih ter se tako v današnjem fantu in dekletu pripravlja državljan jutrišnjega dne: *pošten državljan in dober kristjan*. Naj navedem nekatere izbrane odlomke iz tega mojega govora.

»Veliko mladih po vsem svetu živi v težkih razmerah: ogroženi in zapostavljeni. Teh je toliko! Preveč! So krik, ki ga nihče ne sliši. So kamen, ki

pritiska na vest družbe, ko skuša globalizirati gospodarstvo, ne prizadeva pa si za razvoj ljudstev in pospeševanje dostojanstva vsakega človeka.

Današnji izzivi. Naj navedem na hitro seznam zapostavljanja in zlorabljanja:

fantje in dekleta z ulice in bande

fantje in dekleta vojaki

fantje in dekleta posiljeni

fantje in dekleta delavci in sužnji

fantje in dekleta, ki so »nihče«

fantje in dekleta po zaporih

fantje in dekleta kot prisiljeni darovalci organov in pohabljeni

fantje in dekleta, ki so revni in izrinjeni

fantje in dekleta po kanalih in brezdomci

fantje in dekleta, ki so bolni

fantje in dekleta kot begunci in sirote

fantje in dekleta ...

Taka beda trka na vest vseh ljudi. Ob koncu 25. VZ so salezijanci naslovili poziv vsem, ki so odgovorni za mlade: »Preden bo prepozno, rešimo fante in dekleta, ki so prihodnost sveta.« To je tudi moj poziv kot don Boskovega naslednika.

Ob tako žalostnem spisku nadlog iz sveta mladih smo mi salezijanci na strani mladih, ker kot don Bosko zaupamo vanje, v njihovo voljo do učenja, do študija, do rešitve iz revščine, do volje, da sami poskrbijo za svojo prihodnost ... Smo na njihovi strani, ker verujemo v vrednoto osebe, v možnost za drugačen svet in zlasti v veliko vrednoto vzgojnega prizadevanja.«¹⁰ Vlagajmo svoje moči v mlade!

Zato globalizirajmo prizadevanje za vzgojo in tako pripravimo lepšo prihodnost za ves svet. V tem naporu salezijanska družina dodaja bogastvo vzgojne metode, ki smo jo podedovali od don Boska, dobro znan preventivni sistem.

Po tem sistemu je prva skrb preprečevati zlo z vzgojo, hkrati pa s podporo mladim, da si zgradijo svojo osebno identiteto, da oživijo vrednote, ki jih sami niso mogli razviti in izdelati ravno zaradi svoje zapostavljenosti, in da odkrijejo razloge, da bodo živeli smiselno, veselo, odgovorno in usposobljeno.

¹⁰ 25. VZ, 140.

Nadalje ta sistem veruje z vso odločnostjo, da je verska razsežnost osebe njeno najgloblje in najpomembnejše bogastvo. Zato ta sistem skuša kot svojo najvišjo ponudbo usmerjati vsakega fanta in dekle k uresničenju poklica Božjega otroka. Prepričan sem, da je to najpomembnejši prispevek, ki ga don Boskov preventivni sistem lahko da na področju vzgoje fantov in deklet, odraščajočih in mladih, ki živijo v revščini in psiho-socialni stiski.

Gre za jasno in pomenljivo izkušnjo solidarnosti, ki želi oblikovati, kakor pravi don Bosko, »poštene državljane in dobre kristjane«, to je graditelje mest, aktivne in odgovorne osebe, ki se zavedajo svojega dostojanstva, z življenjskim načrtom, ki je odprt za nadnaravno, za druge in za Boga.

3.3. *Poskušajmo izreči iste pojme v govorici človekovih pravic*

Če pomislimo na seznam kršenja človekovih pravic, ki sem ga prikazal zgoraj, nam postaja jasno, da se salezijanska celotna vzgoja ne more ločevati od prizadevanja za temeljne pravice in za dostojanstvo človeške osebe.

Lahko pripomnimo na prvem mestu, da je tema vzgoje za temeljne pravice in svoboščine tesno povezana z dvema predhodnima veziloma, v katerih sem poudarjal pomembno vlogo družine pri vzgoji in pospeševanju človekovih pravic, med katerimi je na prvem mestu obramba in pospeševanje življenja.

Vzgoja si v tem okolju zastavlja za cilj prispevanje k izgradnji **kulture človekovih pravic**, ki bo sposobna za dialog, za prepričevanje in navsezadnje za preprečevanje kršitev samih pravic, namesto da bi jim nalagali kazni in prisile. To je prehod od golega prijavljanja kršitev, ki so bile že storjene, k preventivni vzgoji.

V tej smeri mora vzgoja za človekove pravice nujno biti večplastna in se označevati kot vzgoja za pošteno, aktivno in odgovorno državljanstvo, ki bo sposobno združevati opisovanje in predpisovanje, znanje in bivanje in povezovati prenos znanja in oblikovanje osebnosti.

Na temelju tega mora *metodologija*, ki jo bomo uporabljati, poznati vsaj tri razsežnosti:

- spoznavno razsežnost: poznati, kritično razmišljati, miselno povezovati, presojati; don Bosko bi dejal »razum«;

- čustveno razsežnost: poizkusiti, sklepati prijateljstvo, razumevanje drugih; don Bosko bi dejal »ljubeznivost«;
- razsežnost volje z aktivnim, a etično motiviranim obnašanjem: sprejemati izbire in dejanja, uresničevati usmerjene odločitve; don Bosko bi dejal »vera«.

3.4. Vzgajati sebe in vzgajati druge za preoblikovanje vsake osebe in celotne družbe: za človekov razvoj

Preventivni sistem in don Boskov duh nas vabita danes k zavzetemu prizadevanju, tako posameznika kot celotne skupnosti, ki želi menjati strukture revščine in nerazvitosti, da bomo pospeševali človekov razvoj in vzgajali za kulturo človekovih pravic in dostojanstva človeškega življenja.

Človekove pravice so sredstvo za človeški razvoj. Vzgoja za človekove pravice pomaga k doseganju človeškega, tako osebnega kot kolektivnega razvoja in torej k ustvarjanju pravičnejšega in bolj zdravega sveta.

Vsakdo od nas, kdor koli od nas, prav zato, ker je vzgojitelj ali vzgojiteljica, in prav zato, ker se odloča za krščansko antropološko gledanje, ki je navdihovalo don Boska, lahko postane branilec, pospeševalec in aktivist za človekove pravice.

Zato moramo ponovno po salezijansko brati načela, ki so temelj človekovih pravic, da bomo spoznali izzive, ki jih človekove pravice postavljajo pred salezijansko družino.

Naj navedem nekaj prvin za tako ponovno branje:

- *celovitost osebe* in uporaba načela nedeljivosti in medsebojne odvisnosti vseh temeljnih pravic osebe: civilnih, kulturnih, verskih, ekonomskih, političnih in družbenih;
- vzgoja za *poštene državljane* in uporaba načela o skupni odgovornosti za pospeševanje in zaščito človekovih pravic;
- uporaba načela *več stopenj* glede na večje koristi pred manjšo;
- *mladoletnik v središču kot aktiven in soudeležen subjekt* in uporaba načela o soudeležbi mladoletnika;
- stavek »Dovolj je, da ste mladi, in vas imam zelo rad« je uporaba načela nediskriminacije;

- »Želim, da ste srečni sedaj in vedno« zajema celotnega človeka in uresničenje načela celostnega človeškega razvoja: duhovnega, civilnega, kulturnega, ekonomskega, političnega in družbenega razvoja mladoletnika.

3.5. Besedilo, ki bi ga don Bosko takoj podpisal

Vzgoja mora imeti za cilj:

- spodbujati razvoj otrokove osebnosti kakor tudi razvoj njegovih sposobnosti ter razumskih in telesnih darov v vsej razsežnosti;
- vcepljati v otrokovo dušo spoštovanje človekovih pravic ter temeljnih svoboščin in načel, ki jih je razglasila Ustava združenih narodov;
- vcepljati v otrokovo dušo spoštovanje do njegovih staršev, do samega sebe, do lastnega jezika in njegovih kulturnih vrednot kot tudi do narodnih vrednot dežele, v kateri živi, dežele, iz katere izhajajo, in civilizacij, ki so drugačne od njegove;
- pripravljati otroka, da bo prevzel odgovornost za svoje življenje v svobodni družbi, v duhu medsebojnega razumevanja, miru, strpnosti, enakosti med spoloma in prijateljstva med narodi ter narodnostnimi in verskimi skupinami in z ljudmi avtohtonega izvora;
- vcepljati v otrokovo dušo spoštovanje naravnega okolja.

To vse ja zapisano v 29. členu Konvencije Združenih narodov o pravicah otrok in odraščajočih, ki jo je sprejela generalna skupščina 20. novembra 1989 in jo je do sedaj ratificiralo 192 držav.

Zato je treba popraviti prakso mnogih vzgojiteljev, ki človekove pravice krčijo na seznam znanja ali ki vzgojo za človekove pravice razumejo normativno kot razlago pravnih besedil.

Mi zagovarjamo širši pristop, pristop *socio-civic learning*, (družbeno-civilnega učenja), ki naj spodbuja k praktičnim izkušnjam, k sprejemanju odgovornosti ter aktivni in odgovorni soudeležbi.

Vzgoja za človekove pravice ali bolje za »preventivno kulturo človekovih pravic«, ki bo sposobna preprečiti kršitve, mora izhajati iz strokovnega sveta pravnikov in advokatov, da bo postala last vseh, last vsakogar, ki se čuti sposobnega za odpiranje in podpiranje medkulturnega dialoga, ki ima temelj v človekovih pravicah.

Človekove pravice namreč načelno niso pravni ali filozofski predmet, pač pa so interdisciplinarna stvar in jih lahko razlagamo in o njih razpravljamo v medkulturnem dialogu, v okviru številnih disciplin: zgodovine, zemljepisa, tujih jezikov, literature, biologije, fizike, glasbe in ekonomije.

Ne pomenijo zase obstoječ predmet, ampak transverzalno (na več področij nanašajočo se) temo. Človekove pravice bi morale biti sestavni del izobraževanja in posodabljanja vzgojiteljev, bodisi usposobljenih bodisi ne-usposobljenih, da bi jih oni sami mogli predelati in podajati kot *vodilni motiv*, vodilo in transverzalen pristop znotraj različnih predmetov.

Če bi pouk razumeli kot didaktično dejavnost, kjer ima en sam, učitelj, kaj reči, vsi drugi morajo pa samo poslušati, pa bi glede človekovih pravic ne smeli uporabljati takega načina. O človekovih pravicah se ne poučuje in se jih ne vsiljuje, ampak vzgajamo zanje z dialogom, medsebojnim primerjanjem in osebnim razmišljanjem.

Kot didaktično metodologijo lahko uporabljamo umetnost, gledališče, glasbo, ples, risanje, pesništvo; spomnimo se glede tega na don Boskove »iznajdbe«.

Če pri vzgojnem procesu poudarjamo na prvem mestu notranje motivacije, ki so potrebne vzgojitelju, tedaj preventivni sistem postane »duhovnost«. Če poudarjamo tri *stebre*, razum, vero in ljubeznivost, potem preventivni sistem postane askeza, okvir vrednot in načrt življenja. Če poudarjamo odnos med vzgojiteljem in gojencem, pa preventivni sistem zahteva močno mistiko. Če poudarjamo načrt življenja, ki ga mora vzgajanec v svojem srcu izvesti do zrelosti, potem preventivni sistem postane celostna evangelizacija, ker ima za cilj vzgojiti poštenega državljana in dobrega kristjana in z okrožnico *Christifideles laici* rečemo, da bo sposoben živeti evangelij s služenjem človeku in družbi.

Skratka, preventivni sistem preobrazi tako vzgojitelja kot vzgajanca v zavestnega protagonista, odgovornega za obrambo in pospeševanje človekovih pravic, za osebni človeški razvoj in razvoj celotnega sveta.

Naj parafraziram izraz Pavla VI. iz okrožnice *Populorum progressio* – Napredek človeštva in drzno povem, da je *novo ime za mir vzgoja za obrambo in pospeševanje človekovih pravic*.

Seveda vzgoja z don Boskovim srcem za celosten razvoj življenja mladih, predvsem revnih in zapostavljenih, s pospeševanjem njihovih pravic zahteva:

- *prenovljeno izbiro skupnostne udeležbe na konkretnih mestih delovanja:*

Skupnostni značaj salezijanske vzgojne izkušnje zahteva, da ustvarjamo občestvo okoli don Boskovih vzgojnih idealov, da znamo pritegniti vse odgovorne v raznih vzgojnih ustanovah in programih, da v njih oblikujemo kritično zavedanje o vzrokih njihove zapostavljenosti in mladinskega zlorabljanja, močno motivacijo, ki bo podpirala vsakodnevno prizadevanje ter aktivno in alternativno držo; vse to spodbuja vzgojitelje k nadaljnjemu izobraževanju.

- *prenovljeno pastoralno naravnanoost:*

Salezijansko delovanje vedno obsega skrb za odrešenje človeka: poznanje Boga in sinovsko občestvo z njim prek sprejetja Kristusa s prejetjem zakramentov Cerkve. Ko smo salezijanci sprejeli mladino, in to revno mladino, sprejemamo izhodišča, od koder prihajajo mladi, in njihove možnosti, da bi prišli do vere. Pri vsaki pobudi za reševanje mladih s stranpoti, za vzgojo in pospeševanje osebe oznanjamo in uresničujemo odrešenje, ki ga bomo v nadaljnjem delu postopoma razlagali, kolikor bodo tisti sposobni. Vsi imajo pravico do Kristusa. Oznanjati ga moramo, ne da bi prehitevali čas, ne smemo pa opustiti nobene priložnosti.

NAMESTO SKLEPA

Tokrat ne bom sklenil s kako pravljico, marveč s pripovedjo o družini, pravzaprav s »sanjami«, ki so se zgodile na začetku tistega, kar smo in kar delamo. Sanje, ki so spomin in prerokba, spomin na preteklost in prerokba za prihodnost.

Medtem sem dosegel deveto leto; mati me je želela dati v šolo, a je bila v zadregi, ker smo bili od Castelnuova pet kilometrov daleč. Da bi šel v zavod, je nasprotoval brat Anton. Prišlo je do sporazuma. Pozimi sem obiskoval šolo v bližnji vasici Capriglio, kjer sem se naučil osnov branja in pisanja. Moj učitelj je bil zelo pobožen duhovnik z imenom Jožef Delacqua, ki je bil zelo pozoren do mene; zelo rad se je ukvarjal z mojim izobraževanjem in še bolj z mojo krščansko vzgojo. Poleti sem nato povrnil svojemu bratu z delom na polju.

Sanje

V tisti dobi sem imel sanje, ki so se mi globoko vtisnile v spomin za vse življenje. V sanjah se mi je zdelo, da sem blizu doma, na zelo prostranem dvorišču, kjer je bila zbrana velika množica dečkov, ki so se zabavali. Nekateri so se smejali, drugi igrali, nemalo jih je preklinjalo. Ko sem slišal kletve, sem se takoj vrgel mednje ter uporabljal pesti in besede, da bi umolknili. V tistem trenutku se je prikazal častitljiv mož v zrelih letih, plemiško oblečen. Bel plašč mu je pokrival vso postavo; toda njegov obraz se je svetil tako, da ga nisem mogel znova pogledati. Poklical me je po imenu in mi ukazal, naj se postavim na čelo tistih dečkov. »Ne z udarci, ampak s krotkostjo in ljubeznijo si boš moral pridobiti te svoje prijatelje. Začni jih takoj poučevati, kako grd je greh in kako dragocena je krepost.«

Zmeden in prestrašen sem odgovoril, da sem ubog in neveden deček, nesposoben govoriti o veri tistim fantom. V tistem trenutku so se dečki nehali prepirati, kričati in preklinjati, vsi so se zbrali okoli tistega, ki je govoril.

Skoraj nevede sem rekel: »Kdo ste vi?« In dodal: »ki mi ukazujete nemogoče reči?« - »Prav zato, ker se ti zdijo take reči nemogoče, jih moraš narediti mogoče s pokorščino in učenjem.« »Kako in kje se bom mogel tega naučiti?« - »Dal ti bom učiteljico, pod katere vodstvom moreš postati moder, brez njenega vodstva pa vsaka modrost postane nespamet.«

»Toda kdo ste vi, ki tako govorite?«

»Jaz sem sin tiste, katero te je tvoja mati naučila pozdravljati trikrat na dan.«

»Mati mi pravi, naj se ne družim s tistimi, ki jih ne poznam; zato mi povejte svoje ime.«

»Za moje ime vprašaj mojo mater.«

V tistem trenutku sem ob njem zagledal ženo veličastnega videza, ogrnjeno v plašč, ki se je bleščal na vse strani, kot da bi bil ves plašč posut z bleščečimi se zvezdami. Ko je videl, da sem zmeraj bolj zmeden v svojih vprašanjih in odgovorih, mi je namignil, naj se ji približam; ko me je dobrohotno prijela za roko, mi je rekla: »Poglej.« Ozrl sem se in opazil, da so vsi tisti dečki pobegnili, in namesto njih sem videl množico kozličev, psov, mačkov, medvedov in še veliko drugih živali. - »To je tvoje področje, tu moraš delati. Postani ponižen, močan in krepak in to, kar zdaj vidiš, da se godi tem živalim, boš moral storiti za moje otroke.«

Obrnil sem pogled in, glej, namesto divjih živali se je prikazalo prav toliko krotkih jagnjet, ki so vsa poskakujoč tekala okrog, blejoč, kakor da bi slavila tistega moža in tisto gospo.

V tistem trenutku, še vedno v sanjah, sem začel jokati in sem ga prosil, ali bi hotel govoriti tako, da bi ga razumel, saj nisem vedel, kaj naj bi vse to pomenilo.

Tedaj mi je ona položila roko na glavo in mi rekla: »Ob svojem času boš vse razumel.«

Ko je to izrekla, me je zbudil neki ropot.

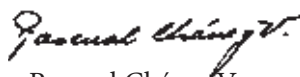
Bil sem zmeden. Zdelo se mi je, da me bolijo roke od udarcev, ki sem jih delil, in da me boli obraz od zaušnic, ki sem jih dobil; potem mi je tisti človek in tista žena ter vse, kar sem rekel in slišal, tako rojilo po glavi, da vso noč nisem mogel zaspati.

Zjutraj sem takoj in vneto pripovedoval o teh sanjah najprej svojim bratoma, ki sta bruhnila v smeh, nato pa svoji materi in babici. Vsakdo si je o isti stvari naredil svojo razlago. Brat Jožef je dejal: »Postal boš pastir koz, ovac ali drugih živali.« Moja mati pa: »Kdo ve, ali ne boš postal duhovnik.« Anton odrezavo: »Morda boš postal poglavar razbojnikov.« Toda babica, ki je precej vedela o teologiji, čeprav je bila popolnoma nepismena, je dala končni odgovor: »Sanje so prazne marnje.«

Bil sem istega mnenja kot babica, vendar se tistih sanj nikoli nisem mogel znebiti. Stvari, ki jih bom razložil pozneje, bodo dale temu kak pomen. Vedno sem molčal o vsem; moji sorodniki niso na to nič dali. Ko pa sem leta 1858 šel v Rim, da bi s papežem razpravljal o salezijanski družbi, je ta želel, da bi podrobno pripovedoval vse reči, ki bi imele le videz nadnaravnosti. Tedaj sem prvič pripovedoval o sanjah, ki sem jih imel med devetim in desetim letom. Papež mi je ukazal, naj jih napišem dobesedno, podrobno in jih v opogumljenju zapustim sinovom družbe, ki je bila cilj tistega potovanja v Rim.«¹¹

Vsem vam želim, da bi si prisvojili sanje ljubljenega očeta in ustanovnika naše salezijanske družine, don Boska. Prizadevajmo si, da bi postale resničnost v blagor mladih, zlasti najrevnejših, zapuščenih in ogroženih, ter zanje še naprej gojimo nove sanje.

Božja mati Marija, v katere imenu začenjamo to leto milosti 2008, naj vam bo mati in učiteljica, kot je bila don Bosku, da se bomo v njeni šoli naučili imeti vzgojiteljsko srce.

Pascual Chávez V.
vrhovni predstojnik

¹¹ J. BOSKO, *Spomini na oratorij svetega Frančiška Saleškega od 1815 do 1855*, Uvod, opombe in kritični tekst pripravil A. DA SILVA FERREIRA, LAS Rim, 1991, str. 34-37.